

Steevast staat ieder voorjaar een of meermalen een vroege tocht naar de Veluwe hei op het programma om getuige te zijn van het balderen der korhanen. Het is niet alleen het wonderlijke gedrag van deze vogels, maar ook de hele sfeer van de ontwakende natuur, die ons dan zo bekoort. Soms is de nacht nog koud en is de dauw op jeneverbes en heide bevroren. Het schijnsel van de maan wordt dan in miljarden lichtpuntjes weerkaatst. Maar deze kou weerhoudt de leeuwerik niet reeds zingend op te stijgen, al doet een flauwe lichtschijn aan de oosterkim de plaats, waar straks de zon zal opkomen, nog slechts vermoeden.

Wij weten het tegenwoordig zo goed, die zang is een middel om het territorium te verdedigen en iedere vogelsoort doet dat op zijn specifieke wijze, maar steeds zo, dat het effect zo groot mogelijk is. Daarom zal onze leeuwerik dus iedere keer weer zo hoog mogelijk opstijgen, luid zingend, tientallen keren per dag van vroeg tot laat, weken achter elkaar. Wat is dat toch eigenlijk merkwaardig. Maar zo in die vroege ochtenduren denken we daar maar niet aan. Er zal zeker veel van waar zijn, maar onze leeuwerik zal zich van dit doel wel niet zo bewust zijn. En waarom zouden we hier dan bij stilstaan, we kunnen er later op onze studeerkamer eens beter over nadenken.

Ook de tapuiten komen al vroeg voor de dag. In 't schemerige licht valt het vele wit van stuit en staart gauw op. En af en toe vliegt ook de graspieper uit de hoge hei op. Even later zal hij misschien gaan zingen, waarbij we dan allures van de boompieper zullen herkennen.

De wulpen geven met hun jodelende roep te kennen, dat ook zij de nacht als geëindigd beschouwen. Dan zien we hun silhouet tegen de lucht afgetekend; toch is het nog moeilijk hun lange gebogen snavel te onderscheiden. Maar wordt plotseling onze aandacht getrokken door een bijna onafgebroken koerend en gorgelend geluid, dat nu eens hier, dan weer daar vandaan lijkt te komen, terwijl het soms lijkt of het geluid overal is, dan zijn daar de korhanen bezig met hun voorjaarsspel.

Er zijn jaren geweest, dat het er naar uitzag, dat onze korhanen tot de zeer zeldzame verschijningen op de heide zouden gaan behoren. Gelukkig is het aantal van deze vogels de laatste tijd weer behoorlijk toegenomen, vooral, doordat men thans weet aan welke voorwaarden het heideterrein moet voldoen, wil het geschikt zijn voor het verblijf van korhoenders.

Het zou een vrijwel vergeefse moeite zijn nu de baltsende korhanen te gaan bekijken. Hoogstens zouden we op grote afstand nog iets van hun capriolen door een goede kijker te zien krijgen. Want ondanks hun grote activiteit tijdens deze balts blijven ze even waakzaam als steeds en het geringste spoor van onraad doet ze op de vlucht slaan of althans hun minnespel beëindigen. We kunnen daarom beter nabij de baltsplaats een gecamoufleerde schuilplaats inrichten om dan op een andere ochtend te zorgen daarin aanwezig te zijn, vóór de korhanen met hun balts beginnen.

En hebben we dan nog niet direct geluk, dan kan het toch zijn, dat de boomleeuwerik ons de wachttijd komt korten met zijn melodieuze zang, meestal van hoog uit de lucht, evenals zijn verwant, de veldleeuwerik.

Daar waar de hei veel zandige gedeelten heeft, hebben we kans op de duinpieper. In 't voorjaar herkennen we hem aan zijn tweelettergrepige

roep tijdens zijn baltsvlucht. Hierbij stijgt hij in schuine lijn, enigszins in golfvlucht, tot op grote hoogte, om van daaruit vrijwel loodrecht neer te dalen en daarna laag over de grond terug te keren naar zijn oorspronkelijke startplaats. In de tijd, dat ze wat rondzwerven na de broedtijd maken ze een karakteristiek sjilpend geluid.

Waar kleine dennetjes of berkjes de eerste voorboden zijn van het bos waar de hei uiteindelijk plaats voor zal moeten maken, tenzij de mens tijdig

Roodborsttapuit

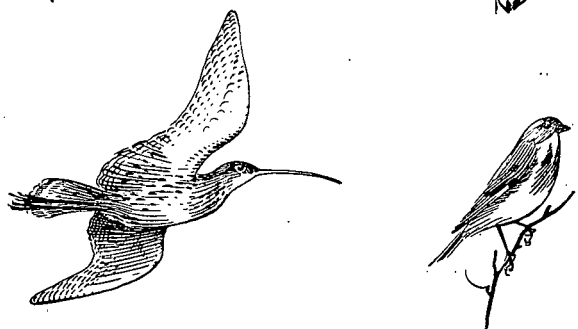
Tapuit

Geelgors

Wulp

Kneu

Korhaan

Duinpieper

ingrijpt, komen de geelgors en de boompieper voor. En ook de roodborsttapuit is daar, waar wat ruigere begroeiing aanwezig is, geen zeldzaamheid. Zijn zang doet me altijd weer denken aan de zang van de heggemus. Maar zijn uiterlijk en zijn maniertjes zullen elke vergissing uitsluiten.

Daar in die jonge coniferen huist ook graag het kneutje. Meestal laten deze bedrijvige vogeltjes zich niet zo lang bekijken. Maar toch wens ik u toe in de broedtijd eens een oude kneu in het zonnetje te zien zitten, met zijn rode borst en kruin is hij een van onze sieraden onder de vogels.

Heeft de hei de naam vogelarm te zijn, toch kan ik ieder, die daartoe de gelegenheid heeft, een wandeling in de prille ochtend op deze woeste gronden van harte aanbevelen.

Arnhem, 3 juli 1960.